

ישיבת עזרת



פ' אביר - קדושים • גליון 178 • התשפ"ג

יוצא לאור על ידי בית המדרש "החיים והשלום" בני-יורק

לרעה במוך

מהמצוות בפרשתנו: (יט, יח) "ואהבת לרעה כמוך". כתב הרמב"ם (הלכות דעות פ"ו ה"ג) "מצוה על כל אדם לאהב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר 'ואהבת לרעה כמוך'. לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממונו עצמו ורוצה בכבוד עצמו. והמתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא."

כל אדם חפץ להיות מכבד. ויש אנשים שצמאים למילה טובה. ועל ידי שאדם מזהה צריך זה בחבירו וממלא בקשת נפשו, מוכיח את אהבתו אליו. ובאגרת הגר"א זצ"ל מובא ששואלים לאדם בדינו, המלכת את חברך בנחת רוח?

אמר רבי נסים קרליץ זצ"ל בספרו "הליכות שני" (אבות פרק ו' משנה ט. הובא בגליון "דרשו"): "מה זה כבוד? אנשים חושבים שאם מישוהו ישבח אותם ויאמר עליהם שיש בהם מעלה כזו או אחרת, זה יעשה להם טוב. אבל האמת שזה ממש בזיון, האם הוא זה שיקבע לי איך אני מרגיש?! הרי אם כך, אני תלוי באחרים... משג הכבוד נברא כדי לדעת איך לכבד את השני."

חז"ל (מענינת כג ע"א) אמרו, או חברותא או מיתותא. יתכן שמחסר חברותא ימאס האדם בחייו. העדר און שומעת תקשה עליו להתמודד עם המאורעות הפוקדות אותו, נפשו תחלש וכתוצאה מכך גם גופו, טעם החיים יאבד לו והוא יקדים את זמנו...

אמר הרב נסים יגן זצ"ל: אנשים נקראים "לחלק למת כבוד אחרון". יתכן שאלו היו מקדימים לו את הכבוד האחרון - לא היה מת...

מי הם "בעלי יחוס"?

חז"ל הקדושים במסכת קדושין בפרק האחרון של המסכת, דנים בעניני יחוסין. ובמהלך הסגירות מובאות עבודות שונות על פאלו שערצרו על יחוסם ומצאו בהם פסול עקב התנהגותם הלא טובה. מאותם פסולים, אמרו חז"ל (דף ע"א) "וכל הפוסל, פסול ואינו מדבר בשבחה לעולם". [הגר"א מגיה, "ואינו מדבר בשבחו של עולם"]. ופרש רש"י, "כל הפוסל - מגדף תמיד את המשפחות, הוא עצמו פסול. ואינו מדבר בשבחה לעולם, אין דרכו של פסול לדבר בשבח הבריות". ונראה ללמד מכאן, שהרגיל לדבר בשבח הבריות מלמד על יחוסו המשבח.

שמח בשמחת הזולת

ודברי הרמב"ם הובאו בספר חרדים (פרק ט אות כח - מצוות ממנן תרי"ג) בתוספת, "...ויהיה רוצה

כבוד חבירו ככבוד עצמו, ואהבתו וקמתו על חבירו כאהבתו וקמתו על עצמו, ומבקש תועלתו, ושמח בטובתו ומצר בצרתו, ודבורו עמו תמיד בנחת דרך חבה וכבוד. והמתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעולם הבא, אף על פי שאין חבירו עומד שם ולא הגיע לו בשת, ולא בישו, אלא ערך מעשיו הטובים וקמתו למול מעשה חבירו או חקמתו כדי שיראה מכללו שהוא מכבד וחבירו בזוי (רמב"ם פ"ד מהלכות תשובה הלכה ד). ואמר רבונתינו זכרונם לברכה (שבת לא) דבמצנה זו כלולה כל התורה כלה."

ובספר משנת הגר"ש אלישיב זצ"ל (חלק עמ' שצה) כתב בדברי ספר החרדים "...לפיכך צריך לספר בשבחו וכו' ושמח בטובתו ומצר בצרתו. ולכן מי ששומע שיש שמחה אצל אדם שמכירו, צריך לשים אל לבו לשמוח בשמחתו של חבירו, וכשיש לחבירו איזה צרה חס ושלום, צריך להשתתף עמו בצרתו.

ועוד כתב (שם עמ' שצז) שיש "לכונן לשם מצוה במצות 'ואהבת לרעה כמוך' וכן בכל מצוות שבין אדם לחבירו צריך לכונן בשעת עשיית הטובה לשם מצוה, דקניא לן (אורח חיים סימן ס') מצוות צריכות פונה, אבל אין זה מעכב ככל המצוות כיון שהשני נהנה מזה."

זהירות מעצות היצר

וכיון שנתנית מחמאות ערפה רב ואינה דורשת מאמץ מיוחד, יש להבין, למה ישנם פאלו שחוששים לתת מחמאות?

יבכך, כמו כל דבר טוב, שהיצר הרע מתערב ומעכב את האדם מעשייתו כדי שלא יזכה בשכר הגדול, פן הדבר גם במשימה קדושה זו.

ומדרכי פעלתו לבל ישבח את הזולת במלים טובות - מחדיר במוחו מחשבות פנב, של 'ענוה' פסולה שבמצב זה גרועה מאננה, לבל יחשב שלמלים היוצאות מפיו יש חשיבות כלשהי.

וכיון שחושב שלדבריו אין ערך, נמנע מלתת דברי שבח, ורואה במחמאות בזבוז מלים מיתרות שלא לצורך, שהרי לא יגרעו ולא יוסיפו דבר לזולת. וכמוכך שאין זה נכון כלל, כי כל אדם שמח לשמוע מחמאה מכל אדם. וכל אחד יבחן את עצמו, מה היתה הרגשתו כאשר הבריות [גם 'פחותי הערך' שבהם...] דברו בשבחיו... לא יתכן שאף אחד לא חש כל ספוק מכך, או הנאה כלשהי כאשר שומע מחמאה. ומדוע שכח זה לא יפעל גם אצל זולתו!?

מחפשי הקדוש

"זרע שמשון"

לרבי שמשון חיים נחמני זצ"ל

פסוק "אשרי אדם לא יחשב ה' לו עון ואין ברוחו רמיחה". קשה, מהו "לא יחשב", דממה נפשך, אם יש לו עון, מדוע לא יחשב לו ה' עונותיו? ואם אין לו עון, פשיטא שאין ברוחו רמיחה? ויש לומר, דכונת הכתוב היא לומר "אשרי אדם" שיקדם שבו על מפתו מתודה על עונותיו ואינו ממתין שהקב"ה יחשבה הוא לו פליטה, ויבזה "אין ברוחו רמיחה" בשאומר "בידך אפקיד רוחי" שלא פשהו עונותיו פאלו רוצה להכחישם, ומשום חכי נקט דיקא "רוחו".

ועי"ל "ואין ברוחו רמיחה" להתחרט מיראת העניש בלבד, שזה לא יהיה נקרא "אשרי" שהתשובה צריכה להיות מאהבת הבורא ומשנאת החטא. ועי"ל שהאדם כששומע התוכחה מתחרט ואומר בלבו לא אחטא עוד, ואם יחזר לסורו מה הועילה החרטה (אמנם עין ב"בית אלקים" למברי"ט שער התשובה פרק ו. העמוד מ.א.) והוא דומה לאשה שיוצאת וקוברת או מתעברת ומפלת, ואם אח"כ יאמר הייתי רוצה לשוב אבל פחו יצרי עלי ולא יכלתי, הינו תרמות שיש לו ברוחו, שפשיטא הוא שאדם מעצמו אינו יכול להציל מהיצר הרע, אלא צריך שיעשה הכנות טובות להתרחק מהחטא ויתחנן ויכפה לפני בורא שיעצלוהו.

אפן נוסף: חששות "הלכתיות". מובא משם הרבי מוויז'ניץ זצ"ל: משום מה אין אדם חושש להטיח בחבירו מילות גנאי בהגזמה, אף כשמדבר בדברי שבח הוא חושש משקר, מחננפה...

ובאור הענין, יש מצטרפים: אולי זה שקר ולא מדויק, איך אני יכול להפריז במדותיו הטובות של הזולת? נכון, לשקר אסור, אבל גם אסור להגזים לצד השני, ובזה אנשים לא תמיד מקפידים ובשל מעידה חד פעמית, בעידנא דריתחא, משחררים קיטור של מילות גנאי במדה גדושה של הגזמה... וישנם שחורגים עד כדי שקרים של ממש. ואותו יהודי, שאמנם מעד בנקדה אחת, חף מכל הפשעים המוטחים בפניו שלא בצדק. ואם אלו פני הדברים לצד הרע, מדוע עולות חששות של שקר והגזמה בשעה שבאים לשבח ולהחמיא לזולת?

וישנם שלא יחססו לגנותו ולדמותו לאישים מרשעים מה'מקורות', כגון "פרעה" [על אף שאותו חוטא מעולם לא שקע תינוקות בחומה ולא הטביע אותם בנילוס ולא רחץ בדםם...] "המן הרשע" [על אף שמעולם לא עלתה על דעתו מחשבה של "להשמיד להרוג ולאבד"...] וכו' וכו'.

אך אלו יקשה עליהם לכנות את החבר בתאר: "משה רבינו", "אהרן הכהן" וטענתם בפיהם: וכי אפשר לכנות יהודי, טוב ככל שיהיה, באישים דגולים כאלו?! [על אף שלכל יהודי יש את בחינת משה רבינו, וכמאמר חז"ל בכמה מקומות (שבת קא ע"ב ועוד) "משה, שפיר קאמרת".]

וזכינו להפיר אנשים גדולים, שהיו מחמיאים לתלמידיהם ולשומעי לקחם בכנויים של צדיקי הדורות. לדגמה, אדם ששמו מרדכי, היו מכנים אותו "מרדכי היהודי". ואת בנימין ושמועון פנו: "בנימין הצדיק", "שמועון הצדיק" וכל פיוצא בזה. בה בעת שכאשר היה מדבר בחוטאים, השתמשו בשפה מדודה ונזהרו לכנותם בכנויים השמורים לרשעי הדורות. ולצד גנותם הזכירו גם את מעלותיהם הטובות.

[אמנם כאשר היה מדבר ברשעים של ממש, או בחוטאים ומחטיאים, היו מגנים אותם בכל תקף או שהעדיפו לא להזכיר את שמם כלל.

ספר רבי אריה ליב על אביו ה"הפץ חיים" זיע"א:

פעמים רבות שמעתי משנן לשון הרמב"ם בהלכות דעות (פ"ה הל"ו) "תלמידי חכמים... מספר בשבח חברו ולא בגנותו כלל". אמנם היה מגנה מאד את המינים והודיע לחבריו פעלי תורה את כל תעלוליהם, ורגיל היה בפיו מאמר המדרש בענין "ואהבת לרעך כמוך", שהמינים אינם בכלל זה, באמרו: אם תשמע לאחד שנגנה את אביו, האם תשתק? ובאמת כתוב מפרש הוא (תהלים קלט, כא) "משנאך השם אשנא".

יש לזכר שאסור שקר גדול בחמתו כאשר הוא בא לידי שמוש בגנות הזולת. ונכלל בו גם אסור "מוציא שם רע". ואלו כשמדבר בעשית שלום, מתר לשנות מעט [לפי גורי ההלכה בזה]. אין זאת אלא עצת היצר, שהופך את האסור למתור ואת המתור לאסור. כך שהאדם שהאמת נר לרגליו, יבחן היטב האם אמירת מחמאות במדה של לחם צר ומים לחץ' מחשש לשקר, אינה אלא פרי מעשיו של היצר, וכיצד נוהג במצבים הפוכים... לפעמים אנשים נמנעים מנתינת מחמאות בהיבנם שפעלה זו תחשב לחנפה. בשעה זו הם

מדקדקים במצות החנפה בחומרות יתרות, גם נגד מקומות נטולי כל חשש הלכתי. ובעלי הישר והצדק, עליהם לבחן את עצמם, האם המונע הוא אכן מצד אסור חנופה, או שחששם נובע מפחיתות כבודם שאין זה נאה להם להחמיא לזולתם, וכשבויי היצר מעדיפים להלביש את ההמנעות ב"אסור חנופה"...

ויהי רצון שנזכה להקדים שלום לכל אדם להאיר פנים לכל יהודי ולאהבת ישראל אמיתית, ויאר השם פניו אלינו ויחננו. ויבנה בית מקדשינו ותפארתנו. ונזכה לכל הישועות בכלל ובפרט.

ויהיו הדברים והתועלת מהם לעלוי נשמת מרת אמי שושנה בת טובה עליה השלום הכ"מ, רוח השם תניחנה בגן עדן עם שאר מנוחי ישראל. אמן כן יהי רצון.

משיחות הפגידים שליט"א
הגיש משה אליהו ש. (טל' 050.4125671)
שבת שלום ומברך

גדולה. ובפרוש "מדרש שמואל" (אבות פרק ה משנה ה - הנס העשירי) מובא משם רבי משה אלשקאר זיע"א, שהיו מעולי הרגלים שוהים בירושלים מפסח ועד עצרת. עין שם. ונראה ללמד מכאן על התקופה הזאת שמסגלת להתקדש ביותר, ולכן אותם עולי רגלים צדיקים לא עזבו את ירושלים עד לחג השבועות.

מגילת הרפואה בחדש איר

אמרו חז"ל (שבת קמז ע"ב) "אמר שמואל, כולו שקיני רש"י - משקין לרפואה] מדיבחה ועד עצרתא - מעלו". ובחדושי החתם סופר זיע"א, "הינו חדש איר, והרמז פסוק (שמות טו, כו) "כי א'ני י' ר'פאך" - ראשי תיבות איר בחד י' "א'יב'י י'שבו י'בשו ר'גע" (תהלים ו, יא) הוא בשני יוד"ן שהמזמור מדבר כשהיה דוד חולה ונתרפא".

רפואת הגשם בחדש איר

מובא בספר "אמרי פינחס" (שער ד' אות שח) מרבי פינחס מקוריץ זיע"א, "הגשמים שהם מפסח עד עצרת הם רפואה גדולה לכל התחלואים שאין פמוהו בכל הרפואות, הינו לעמוד ראשו מגלה קצת על הגשם שיוזרד עליו, גם לפתח פיו שיזרו לתוכו, ומעצרת ואילך יש מהם טובים לרפואה, הינו היורדים בזמן שהארץ צריכה להם אז הם טובים לרפואה, ז"ל הזהר (פרשת טהרת המצרע נד ע"א) בזמנא דאסגי קודשא בריך הוא חסד בעלמא, בעי בר נש למיהך בשוקי וכו' ובכלא עביד טיבו עין שם היטב, גם שמעתי שיש גשמים דכורין והם סימן (ברכה) ויש גשמים נוקבין והם סימן".

וכיוצא בזה מובא גם משם האוהב ישראל מאפסא זיע"א, שהגשם היורד בחדש איר הוא רפואה לכל התחלואים, שאין בדומה להם. וכן מביאים משם רבי יצחק פדורי זיע"א "סגולה לרפואה - לשתות מי גשמים היורדים בחדש איר, וזו הרפואה הגדולה ביותר בעולם".

חדש איר ראשי תיבות - **א'ני י' ר'פאך**. **א'יב'י י'שבו י'בשו ר'גע**.
אברהם יצחק יעקב ר'חל.

חדש הרפואה

לאחר חדשי החרף, במהלכם בני האדם היו ספונים בבתיהם, וממעטים בפעילות גופנית נמרצת מחד, ובתוספת אכילה - מאידך, הנה בהגיע ימי הקיץ, בהם האדם יוצא לקצר את תבואתו ולשאר עניני מסחר שהיה מנוע מהם בחרף, התיחד חדש זה לנקוי הרעלים שהצטברו בגופו. ובימי קדם נהגו להקיז דם בימים אלו ולשתות שקויים מיוחדים לרפואה ופעולות רפואיות וחסוניות שונות (עין "חמדת ימים" עמר - פרק ב' אות עב) לנקוי הגוף וכהגנה ממחלות הקיץ.

חסון רוחני המשפיע על הגשמי

ואנחנו בני ישראל עם קרובו של השם יתברך, מקדישים את החדש הזה ביותר לרפואת הנפש, הנצרכת ביותר בתקופה זו, עם הפניסה לימי הקיץ שנסיונות הקדשה גבוהים יותר וספנות רוחניות מרבות בחוצות מאשר בתקופות החרף. וכדי לחסן את עצמינו עלינו להוסיף ולהתקדש בקדשה עליונה. וחדש איר נקבע לכך.

ועל די החסון והפעולות הרפואיות הרוחניות, זוכים גם לרפואה ולחסון מפגעים גשמיים. וכמובא בהקדמת "מדרש שמואל" לאבות, שלכן קוראים בשבועות אלו פרקי אבות (הובאו דבריו בספר התודעה פרק עשרים וששה), שעל די שישיראל עוסקין ברפואת הנפש, גם גופם מתרפא ונשמרים מן המחלות.

עולי רגלים שנשארו בירושלים מפסח ועד שבועות

ובמהלך הדורות היה חדש זה קודש לעבודת השם יתברך, בפרישות

נפלאות הבורא ית"ש **מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית** **מצבם של מדבריות וישובים לעתיד לבוא**

בני ישראל עברו מסעות רבות במדבר הצחיח, עד בואם לארץ נושבת - לארץ ישראל. בזכות זה נכתבו סדר המסעות בתורה (בפרשת מסעי) ולעתיד לבוא גם המדבר יהיה למקום ישוב.

וכך אמרו חכמינו זכרונם לברכה (במדבר רבה פרשת מסעי כג, ד וכן בתנחומא מסעי ג) "אלה מסעי בני ישראל" (במדבר י, כח), למה זכו לכתב בתורה כל המסעות האלו? על שקבלו את ישראל, ועתיד הקדוש ברוך הוא לתן שכרן, דכתיב (ישעיה לה, א-ב) "יששום מדבר וציה ותגל ערבה ותפרח כחבצלת, פרח תפרח ותגל וגו'", ומה מדבר על שקבל ישראל, כך, המקבל תלמידי חכמים לתוך ביתו על אחת כמה וכמה. את מוצא עתיד המדבר להיות ישוב והישוב עתיד להיות מדבר, ומניין שעתיד הישוב להיות מדבר, שנאמר (מלאכי א, א) "ואת עשו שנאתי ואשים את הריו שממה", ומניין שהמדבר עתיד להיות ישוב, שנאמר (ישעיה מא, יח) "אשים מדבר לאגם מים". את מוצא עכשו אין אילנות במדבר ועתיד להיות שם, שנאמר (שם מא, יט) "אתן במדבר ארזי שטה והדס ועץ, ועכשו אין דרך במדבר שכלו חול, ועתיד להיות שם דרך, שנאמר (שם מג, יט) "אף אשים במדבר דרך בישמון נהרות", ואומר (שם לה, ח) "והיה שם מסלול ודרך ודרך הקדש יקרא לה לא יעברנו טמא והוא למו הלך דרך ואיליים לא יתעו".